

RAPPORT FRA PROGRAMSENSOR VED PEDAGOGIKKSTUDIENE, UNIVERSITETET I BERGEN 2013

Avsluttende kommentar ved programsensorperiodens slutt.

Bestillingen dette året var å foreslå eventuelle justeringer eller nyskapinger i studieporteføljen. Jeg velger å la denne siste rapporten som programsensor ta form av et innspill til refleksjon over mer grunnleggende forhold rundt faget pedagogikk generelt og valg og prioriteringer ved pedagogisk institutt ved UiB spesielt. Jeg har ikke tilstrekkelig innsikt i verken i idegrunnlaget til studieporteføljen eller til den praktiske gjennomføringen til å komme med helt konkrete forslag. Noe slikt måtte i tilfellet ha vært utviklet i nært samspill med de ansatte ved pedagogisk institutt. I stedet ønsker jeg å presentere noen mer prinsipielle tanker rundt faget gjennom et fokus på selve pedagogikkbegrepet og hvordan dette skal kunne inspirere til nye former og nytt innhold.

Generelt om pedagogikk

Pedagogisk institutt ved UiB har tradisjon på å behandle pedagogikk som akademisk disiplin, og legger derfor til rette for dype refleksjoner rundt grunnlagstenkning i faget. Pedagogikk blir her ikke sett på primært som et hjelpefag til formidling av andre kunnskapsområder, men i stedet som et selvstendig fagområde, både i forskning og i praksis. Pedagogikkfaget, så vel som begrepet pedagogikk, har svært lange tradisjoner. Dette gir en mulighet til å se faget i et vidt og bredt perspektiv, både i tid og rom, noe som gir muligheter til å oppdage og eventuelt problematisere de rammene og det innholdet som pedagogikkfaget til enhver tid blir gitt i de kulturelle rom faget bidrar til å forme, og er en del av.

Begrepet *pedagogikk* kan, ut fra en norsk tradisjon ha andre, og *dypere* konnotasjoner enn begrepet utdanningsvitenskap som synes å ha tatt pedagogikkens plass i en del sammenhenger. Gjennom navnet begrenser utdanningsvitenskapen sitt innhold til utdanning og til vitenskap. Den synes derfor å knytte seg nærmere til samfunnsinstitusjonene, både utdanningsinstitusjoner og vitenskapen som institusjon.

Pedagogikkbegrepet vil i en angloamerikansk tradisjon bli oppfattet med et snevrere innhold enn i en norsk og kontinental tradisjon. Her vil begrepet være nært knyttet til didaktikk. Ut fra et mer kontinentalt perspektiv vil det i stedet kunne signalisere et metanivå på pedagogikkens kunnskapsområder, dvs. kommunikasjon, lærings- sosialiserings- og danningsprosesser. Pedagogiske forskere vil ut fra perspektiv på pedagogikk som disiplin kunne ses som et faglig "laug" – med vekt på både vedlikehold av tradisjoner og omforming av tradisjoner. Dette "lauget" kan i ulik grad knytte seg til en gitt samfunnsstruktur med sentrale samfunnsinstitusjoner. Når faget, og begrepet, får plass i en lang og rik tradisjon vil det måtte svare opp til denne tradisjonen i tillegg til de fordringer og føringer som faget blir gitt i en gitt kulturell kontekst. Den pedagogisk forsker, og praktiker, vil dermed ha et ansvar både med hensyn til fagets tradisjoner og med hensyn til den kulturelle kontekst, men der ansvar for en faglig tradisjon like mye kan gå i retning av dyp problematisering av tradisjonene, omforming og transformasjoner, ut fra nye spørsmål og nye innsikter.

Med et forsøksvis overordnet perspektiv vil faget kunne forholde seg aktivt spørrende til forholdet mellom pedagogikk og samfunnsinstitusjonene samt til forholdet mellom teori og praksis. Et overordnet perspektiv kan på den ene side oppfattes som en noe fjern og usikker posisjon som

vanskeliggjør presisering av faget, men det kan også ses på som fruktbar posisjon med et større frihetsrom for nyskaping og oppfinnsomhet.

Om Pedagogisk institutts presentasjoner av studieporteføljen.

I sine presentasjoner av studiene har Pedagogisk Institutt ved Universitetet i Bergen lagt vekt både på tilpasning til en gitt kulturell orden og til å ta selve faget pedagogikk på alvor. Jeg vil i det følgende ta utgangspunkt i presentasjonene av studieprogrammene ut fra det som ligger på instituttets hjemmesider:

Generell presentasjon av pedagogikkstudiene:

“Pedagogikkutdanninga gir ikkje lærarkompetanse. Pedagogikk handlar i vid forstand om kommunikasjon, kunnskap og læring. Du lærer å forstå individet i eit kulturelt og samfunnsmessig perspektiv, og du utviklar evna til å planlegge, leie og vurdere pedagogiske praksisar i ulike typar fellesskap. “

Kommentar:

Min kommentar her er ikke ment som konkrete forslag til endring, men som grunnlag for refleksjon. Det interessante i denne presentasjonen er hvilke begreper som blir brukt for å beskrive pedagogikkens “gjenstand”. Det kan her reflekteres over om begrepene dekker det som en ønsker å legge inn, eller om begreper som sosialisering og danning kunne være interessante å se nærmere på, enten i tillegg eller i stedet for. Den generelle presentasjonen legger vekt både på å forstå forholdet mellom individ og samfunn – og på hvilke yrkesmessig nytte disse studiene kan ha.

Presentasjon av Bachelor i pedagogikk

Pedagogikk er definert som læra eller vitskapen om opplæring og undervisning, men moderne utdanningsvitskap handlar om langt meir. Kommunikasjon, kunnskap og læring er kjernen i pedagogikkfaget, og i løpet av studiet får du kunnskap om og forståing for desse emna. Dette er tema som ikkje berre er viktige i tradisjonelle utdanningsinstitusjonar, men i aukande grad i arbeids- og samfunnslivet generelt. Du vil derfor også utvikle kompetanse slik at du kan forstå, organisere, gjennomføre og vurdere opplærings- og undervisningstiltak i utdanningsinstitusjonar, bedrifter og organisasjonar.

Du vil dessutan lære om korleis globale utdanningspolitiske trendar påverkar utviklinga av det norske utdanningssystemet. I pedagogikkstudiet knyter ein pedagogiske grunnlagsproblem og læringsteoriar både til egne erfaringar og til samfunnsmessige endringar.

Kommentar:

Denne presentasjonen er interessant i og med at den vektlegger vitenskapen så sterkt. Begrepa kommunikasjon, kunnskap og læring gjenkjenner vi fra den generelle presentasjonen. Det blir poengtert at pedagogikken har yrkesmessig relevans ut over tradisjonelle utdanningsinstitusjoner. Men her blir pedagogikk presentert som et underbegrep under utdanningsvitenskapen. Implisitt synes det som om pedagogikkbegrepet blir forstått i retning av en angloamerikansk tradisjon. Pedagogikken blir så knyttet til globale utdanningspolitiske trender. Bachelorutdanningen legger opp til å knytte sammen individuell erfaringsbakgrunn og perspektiver på samfunnsforhold.

Utvidelsen av det pedagogiske/utdanningsvitenskapelige handlingsrommet blir primært knyttet til yrkesrelevans. En kunne tenke seg at utvidelsen også kunne gå i retning av *danning* og et kritisk konstruktivt blikk på samfunnsinstitusjonene ut fra et mer prinsipielt perspektiv. Men dette ser vi mer av i MA løpet:

Presentasjon av MA pedagogikk:

Målet med masterprogrammet er at studentane skal få inngående kunnskap om og sjølv utvikle forskningsbasert pedagogisk kunnskap. Innhaldet i programmet er knytt til forskingsområda ved Institutt for pedagogikk.

I den første delen av studiet står samanhengen og spenninga mellom ulike kunnskapsformer, læringssyn, utdanningspolitikk og pedagogiske praksisar sentralt. Desse samanhengane og spenningane vil bli belyst og drøfta både som aktuelle samfunnsfenomen og som grunnleggande pedagogisk-filosofiske problemstillingar. Sentrale pedagogiske tema som læring, kunnskap og utdanning, blir belyst og drøfta i ulike kontekstar som for eksempel utdanningsinstitusjonar, forvaltning, bedrifter og organisasjonar. Studiets andre del skal kvalifisere studentane til å planlegge og gjennomføre eit sjølvstendig vitskapleg arbeid (masteroppgåve tilsvarande 60 studiepoeng). Dette inneber og kompetanse til å vurdere pedagogisk forskings- og utviklingsarbeid.

Samla sett skal studiet kvalifisere studentane til pedagogisk forskingsarbeid, samt å planlegge, vurdere, analysere og lede pedagogiske prosessar i utdanningsinstitusjonar, forvaltning, bedrifter og organisasjonar.

Et særpreg ved masterstudiet i pedagogikk ved Universitetet i Bergen er at både fagleg profil og undervisning er praksisforankra og prosessorientert. Sentrale tema i studiet er læring, kunnskap og utdanning.

Kommentar:

I dette studieprogrammet blir det lagt stor vekt på sentrale spenningsområdet i faget, og på å kunne belyse og drøfte disse. Forskjellige samfunnskontekster blir presentert: utdanningsinstitusjoner, forvaltning, bedrifter og organisasjoner. Primært vil det i studiet derfor bli lagt vekt på det institusjonelle – men i vid forstand. Et innspill til refleksjon vil kunne være å peke på at pedagogikk også kan tenkes som en mer uformell aktivitet, eller som en aktivitet som ikke entydig kan begrenses til slike institusjoner.

Særpreget ved Masterstudiet blir presentert som å være praksisforankra og prosessorientert.

Generell kommentar til slutt:

Ut fra disse beskrivelsene kan en lese en spenning knyttet til samfunnsnytte. Siden studiene ikke gir undervisningskompetanse har man lagt vekt på annen type yrkeskompetanse. Det kan være nødvendig for å gi studentene en forståelse av hva utdanningen konkret kan brukes til. Samtidig vil en for sterk signalisering i den retningen kunne stå i fare for å begrense pedagogikkens handlingsrom og knytte den for sterkt til en gitt sosial orden.

Ingen vil argumenter for en utdanning uten nytteverdi, men nytte kan ses på både i et smalt og i et utvidet perspektiv. Man kan se på direkte nytte i forhold til den til en hver tid dominerende ideologi og sosiale orden, men man kan også se på indirekte nytte der studentene blir utfordret og trent til å

stille grunnleggende spørsmål til fagets plassering i forhold til dominerende og hierarkiske diskurser og ideologier.

Jeg tenker at pedagogikkbegrepet vil kunne være et spesielt nyttig begrep om det siste skal være en målsetting. For at pedagogikkbegrepet, og faget, skal kunne fungere mest mulig nyskapende, ut fra det Deleuze ville ha beskrevet som et begrep med et vitalt vibrasjonssentrum, må det kunne tenkes til en viss grad uavhengig av et samfunns institusjoner. Pedagogikk som fag må kunne identifisere og problematisere sitt forhold til statsmakt, til et næringsliv og til det tradisjonelt vitenskapelige prosjekt, dvs. sitt forhold til det tradisjonelle opplysningsprosjektet.

Pedagogikkstudiene ved UiB har allerede lagt opp til en strategi i den retning. Det kan reflekteres over hvilke veier man vil velge videre. Jeg vil avslutningsvis sterkt argumentere for at man skal beholde pedagogikknavnet og ikke bytte det ut med utdanningsvitenskap. Navnet kan gjøres evig ungt gjennom å bekrefte og utfordre egne tradisjoner i en stadig pågående prosess.

Helt til slutt:

Jeg vil takke for et meget interessant oppdrag som programsensor ved pedagogikkstudiene ved UiB. Jeg har vært svært godt mottatt ved de tre besøkene jeg har hatt ved instituttet og har fått all den hjelp og informasjon jeg har bedt om. Jeg ønsker instituttet alt vel i sitt fortsatte arbeid i og for pedagogikkfaget og har stor tro på at instituttet gjør en meget god innsats i forhold til å ta vare på og utvikle faget videre, til tross for instituttets noe begrensede resurser. De fagfolkene jeg har hatt kontakt med har et stort faglig engasjement, noe som helt klart har smittet over på de studentene som jeg har snakket med i løpet av denne sensorperioden.

Lillehammer, 22.11.13

Jenny Steinnes
Professor
Høgskolen i Lillehammer